

Alcide de Gasperi: az európai demokrácia és szabadság elhivatott szószólója

Alcide de Gasperi 1881 - 1954

Alcide de Gasperi 1945 és 1953 között miniszterelnökként és külügyminiszterként vezető szerepet játszott Olaszország bel- és külpolitikájának formálásában.

Gasperi Trentino–Alto Adige (Dél-Tirol) tartományban született, amely 1918-ig Ausztriához tartozott. Mint korának kiemelkedő államférfiúi – özül oly sokan, ő is síkra szállt az európai egység mellett. A fasizmus és a háború alatt szerzett tapasztalatai – 1927-ben bebörtönözték, majd 1928-ban a Vatikánban lelt menedéket – megérlelték benne azt a meggyőződést, hogy e rémségek megisméltődésétől csak az egység mentheti meg Európát.

Nyugat-Európa egyesítése érdekében több kezdeményezést is előterjesztett: részt vett a Marshall-terv megvalósításában és élen járt a más európai országokhoz – különösen Franciaországhoz – fűződő szoros gazdasági kapcsolatok kialakításában. Emellett

támogatta az Európai Szén- és Acélközösség létrehozását célzó Schuman-tervet és bábáskodott a közös európai védelmi politika eszméjének születésénél.

A kezdetek

Alcide de Gasperi 1881. április 3-án született, édesapja meglehetősen szerény anyagi körülmények között élő rendőr volt. Gyermekkorát a Trentino-régióban töltötte, amely akkoriban a többnemzetiségű és multikulturális Osztrák-Magyar Monarchia olasz ajkúak lakta területe volt. Mivel egyetlen olaszországi egyetemen sem tudott volna tanulmányi támogatással tanulni, 1900-ban Bécsbe utazott, hogy filológiát hallgasson. Itt lett a katolikus diákmozgalom aktivistája. Diákévei alatt mediátori készsége sokat fejlődött és ennek későbbi politikai karrierje során is nagy hasznát vette. Rájött többek között arra, hogy a haragtartásnál fontosabb a megoldások keresése, és azt tartotta, hogy a külsínél a belbecs mindig fontosabb. Miután 1905-ben megszerezte diplomáját, visszatért Trentinóba és a La Voce Cattolica című napilapnál helyezkedett el tudósítóként. Politikai tevékenysége is ekkoriban indult: aktív tagja lett az Unione Politica Popolare del Trentino pártnak, majd 1911-ben Trentino

képviselőjeként bejutott az osztrák képviselőházba. Képviselőként az olasz kisebbség jogainak javításáért kampányolt.

Első világháborús emlékei és az „Idee Ricostruttive”

Ugyan de Gasperi az első világháború alatt politikailag semleges maradt, a Vatikán által a háború befejezése érdekében tett erőfeszítésekkel javarészt egyetértett. Amikor a konfliktusok 1918-ban véget értek, szűkebb pátriáját – így szülőfaluját is – Olaszországhoz csatolták. Egy évvel később társaival megalapította az Olasz Néppártot (PPI), amelynek 1921-től parlamenti képviselője lett. A Mussolini-kormányban a fasizmus előretörésével párhuzamosan a PPI ellen irányuló nyílt erőszak és megfélemlítés mindennapossá vált, majd 1926-ban a

pártot törvényen kívül helyezték és feloszlatták. De Gasperit is letartóztatták és 1927-ben négy év börtönre ítélték, ahonnan a Vatikán közbenjárásával 18 hónap után szabadulhatott. A Szentszék falai között – ahol 14 éven át könyvtárosként dolgozott – igazi menedékre lett. A második világháború alatt írta meg „Idee ricostruttive” (Az újjáépítés gondolatai) című munkáját, amely később az 1943-ban sub rosa megalapított Kereszténydemokrata Párt kiáltványa lett. A fasizmus bukása után de Gasperi került pártja élére és 1945 és 1953 között összesen nyolc egymást követő kormány miniszterelnökéként szolgált. Az olasz demokrácia történetében a mai napig nem találunk ehhez fogható, vagy ennél hosszabb politikai karriert.

De Gasperi és az európai integráció

Olaszország úgynevezett „de Gasperi-korszak” alatti újjáépítését olyan mérföldkövek jelezték, mint a republikánus alkotmány létrejötte, a belső demokrácia megszilárdulása és a gazdaság újjáépítése felé tett első lépések. De Gasperi a nemzetközi együttműködés lelkes szószólójaként és az ország háború utáni újjáépítéséért elsődlegesen felelős politikusként meg volt győződve arról, hogy a nemzetközi szinten vissza kell állítani Olaszország tekintélyét. Ennek érdekében részt vett az Európa Tanács létrejöttében és az olasz nép körében sikeresen kampányolt az amerikai Marshall-tervvel és a NATO-tagsággal kapcsolatban. Az Egyesült Államokkal való szoros együttműködése pedig pont arra az időszakra esett, amikor Nyugat-Európa egyik legnagyobb kommunista pártja működött Olaszországban.

Demokrácia, megállapodás és szabadság

De Gasperi szerint a második világháború tanulsága minden európai számára ugyanaz: „a jövő nem az erőből vagy a hatalomvágyból, hanem a demokratikus módszer türelmes alkalmazásából, a megállapodások konstruktív szellemiségéből és a szabadság tiszteletben tartásából építkeznek.” Ezt 1952-ben, az Európa iránti elkötelezettségéért járó Charlemagne-díj átvételekor mondta. Ez a jövőkép lehet a magyarázata annak, hogy miért válaszolt az

elsőik között Robert Schuman egységes Európa létrehozásáról szóló, 1950. május 9-i felhívására. Ez egy évvel később az Európai Szén- és Acélközösség megalapításához vezetett, amelynek első elnöke 1954-ben de Gasperi lett. Ugyan a projekt végül elbukott, Gasperi mindvégig a közös európai védelmi politika védelmezője és szorgalmazója maradt.

Az Európai Gazdasági Közösség

Az európai integráció felé tett első lépések idején de Gasperi egyfajta közvetítővé lépett elő az évszázados háborúskodás miatt egymástól elválasztott Németország és Franciaország között. Életének utolsó éveiben az Európai Gazdasági Közösség létrehozásának motorja volt. Munkájának gyümölcsét ugyan már nem élvezhette – 1954 augusztusában hunyt el –, szerepéről a Római szerződések 1957-es aláírásakor széles körben megemlékeztek.

Családi háttere, háborús tapasztalatai, a fasizmus alatt elszenvedett viszontagságok, valamint kisebbségi háttere okán Alcide de Gasperi jól tudta: a két világháború által ejtett sebeket csak az európai egység gyógyíthatja be és teheti egyszer és mindenkorra megismételhetetlenné. Egy olyan Európai Unió jövőképe motiválta, amely ahelyett, hogy az egyes államok helyébe lép, lehetőséget teremt számukra egymás kiteljesítéséhez.

Róma, 1953: de Gasperi kezét fog Konrad Adenauer német kancellárral.